

Закупівлі замовниками в окремих сферах за виключеннями згідно з частиною 6 статті 3 Закону про закупівлі

З 19.10.2022 на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування замовники, що зобов'язані здійснювати публічні закупівлі товарів, робіт і послуг відповідно до Закону України «Про публічні закупівлі» (далі — Закон), проводять закупівлі відповідно до [Закону з урахуванням Особливостей](#) здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування, затверджених постановою Кабінету Міністрів України [від 12.10.2022 № 1178](#) (зі змінами) (далі — Особливості), яка прийнята на виконання вимог Закону.

У цій статті проаналізуємо підстави для укладення договорів поза електронною системою закупівель згідно з вичерпними випадками, що зафіксовані в частині 6 статті 3 Закону.

Які замовники можуть використовувати виключення за частиною 6 статті 3 Закону

Виключення за частиною 6 статті 3 Закону передбачені для замовників, що визначені в пункті 4 частини 1 статті 2 цього Закону, а саме для юридичних осіб та / або суб'єктів господарювання, які здійснюють діяльність в одній або декількох окремих сферах господарювання, визначених частиною 2 цієї статті, та відповідають хоча б одній з таких ознак (далі по тексті — замовники в окремих сферах):

органам державної влади, органам влади Автономної Республіки Крим, органам місцевого самоврядування або іншим замовникам належить частка у статутному капіталі юридичної особи та / або суб'єкта господарювання в розмірі більше ніж 50 відсотків або такі органи чи інші замовники володіють більшістю голосів у вищому органі юридичної особи та / або суб'єкта господарювання чи правом призначати більше половини складу виконавчого органу або наглядової ради юридичної особи та / або суб'єкта господарювання;

наявність спеціальних або ексклюзивних прав — прав, наданих у межах повноважень органом державної влади або органом місцевого самоврядування на підставі будь-якого нормативно-правового акта та / або акта індивідуальної дії, що обмежують провадження діяльності у сферах, визначених цим Законом, однією чи кількома особами, що істотно впливає на здатність інших осіб провадити діяльність у зазначених сферах. Не вважаються спеціальними або ексклюзивними права, що

надані за результатами конкурсів (тендерів, процедур закупівель), інформація про проведення яких разом з критеріями відбору попередньо оприлюднювалася та була наявна у публічному доступі, можливість участі у таких конкурсах (тендерах, процедурах закупівель) не була обмежена та якщо надання таких прав здійснювалося на основі об'єктивних критеріїв.

Товари, роботи й послуги, що виробляються, виконуються чи надаються на користь замовника або групи замовників афілійованим підприємством виключно для забезпечення діяльності такого замовника або групи замовників в окремих сферах господарювання

Згідно з підпунктом 1 частини 6 статті 3 Закону цей Закон **не застосовується** у випадку, якщо замовники в окремих сферах закупають товари, роботи й послуги, що виробляються, виконуються чи надаються на користь замовника або групи замовників афілійованим підприємством виключно для забезпечення діяльності такого замовника або групи замовників в окремих сферах господарювання.

Для цілей цього Закону афілійованими підприємствами вважаються відокремлені підрозділи замовника, майно та операції яких зазначені в консолідованому балансі замовника, або суб'єкти господарювання, стосовно яких замовник має вирішальний вплив, або суб'єкти господарювання разом із замовником перебувають під вирішальним впливом іншого замовника.

Таким чином, якщо замовник здійснює діяльність в одній або декількох окремих сферах господарювання, він здійснює закупівлі товарів, робіт і послуг, що виробляються, виконуються чи надаються на користь замовника або групи замовників афілійованим підприємством виключно для забезпечення діяльності такого замовника або групи замовників в окремих сферах господарювання, без застосування процедур закупівель, передбачених Законом, на підставі пункту 1 частини 6 статті 3 Закону.

Закупівля товарів, що закупаються для перепродажу третім особам, за умови, що замовник не займає монопольне становище на ринку таких товарів, а інші суб'єкти господарювання можуть вільно здійснювати їх продаж на тих же умовах, що й замовник

Пунктом 2 частини 6 статті 3 Закону передбачена можливість здійснювати закупівлі товарів, що закупаються для перепродажу третім особам, без використання

електронної системи замовниками в окремих сферах.

Як приклад можна навести відповідь Мінекономіки на запит № [1065/2021](#) Товариства з обмеженою відповідальністю «Оператор газотранспортної системи України», яке просило надати роз'яснення, чи відноситься вищезазначена норма до придбання замовником продовольчих товарів (у т. ч. продуктів харчування), які ним надалі перепродаються працівникам (та іншим відвідувачам) через власні столові та буфети.

У свою чергу, частиною 6 статті 3 Закону визначено, що Закон не застосовується у випадку, якщо замовники, визначені у пункті 4 частини 1 статті 2 Закону, здійснюють закупівлі таких предметів закупівлі, зокрема товарів, що закупаються для перепродажу третім особам, за умови, що замовник не займає монопольне (домінуюче) становище на ринку таких товарів, а інші суб'єкти господарювання можуть вільно здійснювати їх продаж на тих же умовах, що й замовник.

Таким чином, у разі, якщо закупівля товарів, що закупаються для перепродажу третім особам, здійснюється саме замовником, який здійснює діяльність в окремих сферах господарювання, такі товари закупаються без застосування процедур, визначених Законом, за умови, що:

Замовник не займає монопольне (домінуюче) становище на ринку таких товарів.

Інші суб'єкти господарювання можуть вільно здійснювати їх продаж за тих самих умов.

Закупівля паливно-енергетичних ресурсів для виробництва електричної, теплової енергії, проведення геологічного вивчення родовищ корисних копалин

Пунктом 3 частини 6 статті 3 Закону передбачена можливість замовникам в окремих сферах здійснювати закупівлі паливно-енергетичних ресурсів для виробництва електричної, теплової енергії (у тому числі ядерне паливо (опромінене чи неопромінене, зокрема поглинаючі стрижні систем керування та захисту), ядерні матеріали) проведення геологічного вивчення родовищ корисних копалин без застосування Закону.

Як приклад такої закупівлі можна назвати закупівлю електричної енергії (код ДК 021:2015: 09310000-5 Електрична енергія) комунальним підприємством теплових мереж «Криворіжтепломережа».

Протоколом № 5/216/23 від 21.12.2023 уповноваженої особи, відповідальної за проведення процедур закупівель щодо відміни відкритих торгів, вирішено відмінити відкриті торги на закупівлю електричної енергії (код ДК 021:2015: 09310000-5 Електрична енергія) на підставі підпункту 2 пункту 50 Особливостей.

Комунальне підприємство теплових мереж «Криворіжтепломережа» у розумінні пункту 4 частини 1 статті 2 Закону є суб'єктом господарювання, який здійснює діяльність у сфері господарювання, а саме у сфері забезпечення виробництва, транспортування та постачання теплової енергії споживачам.

Відповідно до пункту 3 частини 6 статті 3 вказаного Закону цей Закон не застосовується у випадку, якщо замовники, визначені у пункті 4 частини 1 статті 2 цього Закону, здійснюють закупівлі таких предметів закупівлі: паливно-енергетичних ресурсів для виробництва електричної, теплової енергії (у тому числі ядерне паливо (опромінене чи неопромінене, зокрема поглинаючі стрижні систем керування та захисту), ядерні матеріали), проведення геологічного вивчення родовищ корисних копалин.

На підставі вищевикладеного при здійсненні закупівлі замовниками в окремих сферах паливно-енергетичних ресурсів для виробництва теплової енергії Закон не застосовується.

Закупівля за пунктом 4 частини 6 статті 3 Закону

Відповідно до пункту 4 частини 6 статті 3 Закону для замовників в окремих сферах передбачена можливість здійснювати закупівлі без застосування Закону *у разі купівлі вуглеводневої сировини, нафтопродуктів для їх подальшої переробки і реалізації та пов'язаних і необхідних для цього супутніх послуг: з переробки, виробництва, транспортування, фрахтування, страхування, переміщення, вантажних перевезень, зберігання, зливу/наливу, інспекції кількості та якості, митно-брокерських, інформаційно-аналітичних послуг щодо ринкових цін та біржових котирувань, фінансових послуг, послуг бірж, аукціонів, систем електронних торгів.*

Доцільно виокремити у справі № [910/24390/15](#) таке:

замовник в окремих сферах господарювання може здійснювати закупівлі, зокрема нафтопродуктів, проте такі закупівлі нафтопродуктів повинні здійснюватися з метою їх подальшої переробки і реалізації;

дозволено здійснення закупівель без застосування відповідних процедур окремих видів супутніх послуг, зокрема зберігання, однак обов'язковою умовою для цього є пов'язаність та необхідність таких супутніх послуг для здійснення основної в даному випадку операції — закупівлі нафтопродуктів. Таким чином, якщо послуги зі зберігання нафти не пов'язані із здійсненням закупівель цієї нафти з метою її переробки і реалізації, такі послуги не є необхідними для здійснення таких закупівель і не є супутніми послугами, то здійснення закупівель таких послуг зберігання нафти потребує застосування процедур закупівель.

АТ «Укргазвидобування» у своєму запиті № 803/2020 до Мінекономіки просить надати

роз'яснення, чи підпадає закупівля ефіру метил-трет-бутилового (МТБЕ) (CPV — 2495000-8) під пункт 5 Закону, а саме: вуглеводнева сировина, нафтопродукти для їх подальшої переробки і реалізації та пов'язаних і необхідних для цього супутніх послуг: з переробки, виробництва, транспортування, фрахтування, страхування, переміщення, вантажних перевезень, зберігання, зливу/наливу, інспекції кількості та якості, митно-брокерських, інформаційно-аналітичних послуг щодо ринкових цін та біржових котирувань, фінансових послуг, послуг бірж, аукціонів, систем електронних торгів.

МТБЕ застосовується у виробництві автомобільних бензинів А-92 та А-95 як високооктановий компонент, який має високе октанове число, відсутність ароматичних вуглеводнів та низький вміст сірки. Виробництво автомобільних бензинів неможливе без цього компоненту, оскільки не буде забезпечена відповідність продукції вимогам Технічного регламенту. Мінекономіки на цей запит повідомляє, що Міненерго є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізацію державної політики в електроенергетичному, ядерно-промисловому, вугільно-промисловому, торфодобувному, нафтогазовому та нафтогазопереробному комплексах. З питань віднесення ефіру метил-трет-бутилового (МТБЕ) до вуглеводневої сировини, нафтопродуктів пропонує звернутися до вищевказаного центрального органу виконавчої влади.

Одночасно, на нашу думку, закупівля МТБЕ здійснюється для подальшої переробки, а саме для виробництва автомобільних бензинів А-92 та А-95, тому така закупівля підпадає під пункт 4 частини 6 статті 3 Закону.

Читайте також [«Мінекономіки про закупівлю легкового автомобіля за кредитні кошти»](#).

Закупівля робіт і послуг, якщо ціни (тарифи) на них затверджуються державними колегіальними органами, іншими органами влади відповідно до їх повноважень

Відповідно до пункту 5 частини 6 статті 3 Закону передбачена можливість здійснювати замовниками в окремих сферах закупівлі без застосування Закону при купівлі товарів, робіт і послуг, якщо ціни (тарифи) на них затверджуються державними колегіальними органами, іншими органами влади відповідно до їх повноважень або визначаються в порядку, встановленому зазначеними органами, у тому числі якщо визначення таких цін здійснюється на аукціонах.

Закон України «Про ціни та ціноутворення» визначає основні засади цінової політики і регулює відносини, що виникають у процесі формування, встановлення та застосування цін, а також здійснення державного контролю (нагляду) та спостереження у сфері ціноутворення.

Державне регулювання цін здійснюється Кабінетом Міністрів України, органами виконавчої влади, державними колегіальними органами та органами місцевого

самоврядування відповідно до їх повноважень шляхом:

1) установлення обов'язкових для застосування суб'єктами господарювання:

фіксованих цін;

граничних цін;

граничних рівнів торговельної надбавки (націнки) та постачальницько-збутової надбавки (постачальницької винагороди);

граничних нормативів рентабельності;

розміру постачальницької винагороди;

розміру доплат, знижок (знижувальних коефіцієнтів);

2) запровадження процедури декларування зміни ціни та / або реєстрації ціни.

Однак Закон України «Про ціни та ціноутворення» не визначає переліку державних колегіальних органів, які можуть затверджувати ціни (тарифи), тому в цьому випадку необхідно керуватись окремими нормативно-правовими актами.

Приклад 1

Згідно з положеннями Закону України «Про ринок електричної енергії» НКРЕКП має право встановлювати граничні ціни (тимчасові мінімальні та / або максимальні цінові межі) на РДН, ВДР та балансуючому ринку для кожної торгової зони з відповідним обґрунтуванням відповідно до методики, визначеної НКРЕКП.

Стосовно аукціонів слід зазначити, що механізм їх проведення може передбачати як пониження ціни, так і підвищення ціни. У цьому виключенні йдеться про аукціони з продажу, які організовані відповідними юридичними особами, а не замовником, та не для придбання товарів, робіт та послуг, а саме для їх продажу необмеженому колу суб'єктів.

І якщо замовник в окремій сфері господарювання придбаває товар на такому аукціоні з продажу, у даному випадку така закупівля здійснюється ним без застосування вимог Закону про закупівлю.

Приклад 2

Серед таких аукціонів можна назвати аукціони з продажу прав оренди земельних ділянок комунальної або державної власності, аукціони з продажу прав (дозволів) користування надрами, аукціони з відчуження (продажу) об'єктів державної власності тощо.

Закупівля товарів, робіт і послуг за угодами про розподіл продукції

Відповідно до пункту 6 частини 6 статті 3 Закону передбачена можливість замовникам в окремих сферах здійснювати закупівлі товарів, робіт і послуг за угодами про розподіл продукції, укладеними згідно із Законом України «Про угоди про розподіл продукції», без застосування Закону.

Згідно зі статтею 4 Закону України «Про угоди про розподіл продукції», відповідно до угоди про розподіл продукції, одна сторона — Україна (далі — держава) доручає іншій стороні — інвестору на визначений строк проведення пошуку, розвідки та видобування корисних копалин на визначеній ділянці (ділянках) надр та ведення пов'язаних з угодою робіт, а інвестор зобов'язується виконати доручені роботи за свій рахунок і на свій ризик з наступною компенсацією витрат і отриманням плати (винагороди) у вигляді частини прибуткової продукції.

Тобто в цьому пункті мається на увазі придбання товарів, робіт та послуг, необхідних для виконання інвестором угоди про розподіл продукції, укладеної відповідно до Закону України «Про угоди про розподіл продукції».

[Читайте також «Мінекономіки про послуги з надання нерухомості у спільне користування в режимі розподілу часу».](#)

Закупівлі замовників в окремих сферах, що стосуються електричної енергії, як винятки з Закону

Пунктами 7, 8, 9, 10 частини 6 статті 3 Закону передбачена можливість здійснювати закупівлі замовникам в окремих сферах без застосування Закону:

7) товари і послуги на ринку «на добу наперед» та внутрішньодобовому ринку, балансуєчному ринку та ринку допоміжних послуг відповідно до Закону України «Про ринок електричної енергії»;

Коментар. Відповідно до Закону України «Про ринок електричної енергії» постачання електричної енергії споживачу здійснюється на організованих сегментах ринку: на ринку «на добу наперед» та внутрішньодобовому ринку, балансуєчному ринку, в тому числі на

Товарній біржі «Українська енергетична біржа» через участь в аукціоні на спеціальних секціях (згідно з постановою Кабінету Міністрів України № 436 від 20.05.2020) та комерційних секціях (згідно з регламентом організації та проведення електронного аукціону з продажу електричної енергії на Товарній біржі «Українська енергетична біржа»).

8) електрична енергія, що купується та продається на ринку електричної енергії гарантованим покупцем, оператором ринку, оператором системи передачі, стороною, відповідальною за баланс балансуючої групи, відповідно до Закону України «Про ринок електричної енергії»;

Коментар. Гарантований покупець електричної енергії — суб'єкт господарювання, що відповідно до Закону України «Про ринок електричної енергії» зобов'язаний купувати електричну енергію **у виробників**, яким встановлено «зелений» тариф, об'єкти електроенергетики або черги будівництва (пускові комплекси) яких включені до балансуючої групи гарантованого покупця, та придбавати послугу із забезпечення підтримки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел за механізмом ринкової премії (послуга за механізмом ринкової премії) у виробників, які уклали з ним договір про надання послуги із забезпечення підтримки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел за механізмом ринкової премії (договір про надання послуги за механізмом ринкової премії), а також виконувати інші функції, визначені законодавством (ДП «Гарантований покупець» за постановою КМУ від 17.04.2019 № [324](#)).

Гарантований покупець **зобов'язаний** стати стороною, відповідальною за баланс балансуючої групи гарантованого покупця.

Оператор ринку — юридична особа, що забезпечує функціонування ринку «на добу наперед» та внутрішньодобового ринку та організацію купівлі-продажу електричної енергії на цих ринках, а також має право організувати та проводити електронні аукціони з купівлі-продажу електричної енергії за двосторонніми договорами на підставі відповідних ліцензій, що видаються Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку (ДП «Оператор ринку» за постановою КМУ від 17.04.2019 № [324](#)).

Оператор системи передачі — юридична особа, відповідальна за експлуатацію, диспетчеризацію, забезпечення технічного обслуговування, розвиток системи передачі та міждержавних ліній електропередачі, а також за забезпечення довгострокової спроможності системи передачі щодо задоволення обґрунтованого попиту на передачу електричної енергії (ПрАТ НЕК «Укренерго»).

9) послуги адміністратора розрахунків, адміністратора комерційного обліку, оператора ринку, гарантованого покупця відповідно до Закону України «Про ринок електричної енергії»;

Коментар. Адміністратор розрахунків — юридична особа, яка забезпечує організацію проведення розрахунків на балансуючому ринку та ринку допоміжних послуг. Оператор системи передачі (НЕК «Укренерго») виконує функції адміністратора розрахунків (стаття

52 Закону України «Про ринок електричної енергії»).

Адміністратор комерційного обліку електричної енергії (далі — адміністратор комерційного обліку) — юридична особа, яка забезпечує організацію та адміністрування комерційного обліку електричної енергії на ринку електричної енергії, а також виконує функції центральної агрегації даних комерційного обліку. На [сайті Укренерго](#) можна ознайомитись із реєстром постачальників послуг комерційного обліку.

Учасникам ринку

- Платформа MMS
- Реєстрація учасників ринку
- Учасникам роздрібного ринку
- Отримати код ЄІС
- Публікація даних
- Адміністратор комерційного обліку
- Організація процесу

РЕЄСТР ППКО ТА ПРОЦЕДУРА РЕЄСТРАЦІЇ ППКО

АКО створює та веде реєстр постачальників послуг комерційного обліку (ППКО). ППКО повинен надавати АКО інформацію щодо змін, що виникли в реєстраційній інформації, не пізніше п'яти робочих днів з дня їх настання.

[«Реєстр постачальників послуг комерційного обліку» \(станом на 23.04.2024\) або на сторінці DATANUB.](#)

Відповідно до Закону України «Про ринок електричної енергії» послуги комерційного обліку на ринку електричної енергії надаються ППКО, які мають зареєструватися у АКО. Реєстрація ППКО здійснюється АКО відповідно до Регламенту, встановленого Кодексом комерційного обліку.

10) послуги із забезпечення загальносупільних інтересів у процесі функціонування ринку електричної енергії відповідно до Закону України «Про ринок електричної енергії».

Коментар. Відповідно до визначень термінів, наведених у статті 1 Закону України «Про засади функціонування ринку електричної енергії України»:

«продукт на ринку електричної енергії „на добу наперед“ (продукт електроенергії) — уніфікований погодинний обсяг електричної енергії, який продається (купується) в ході торгів „на добу наперед“ згідно з правилами ринку „на добу наперед“»;

«балансуючий ринок електричної енергії (балансуючий ринок) — ринок, організований системним оператором з метою балансування обсягів виробництва (відпуску) та імпорту електричної енергії і споживання та експорту електричної енергії, врегулювання системних обмежень в об'єднаній енергетичній системі України, а також фінансового врегулювання небалансів електричної енергії»;

«балансуюча група виробників за „зеленим“ тарифом — балансуюча група, у якій стороною, відповідальною за баланс, є гарантований покупець»;

«ринок допоміжних послуг — система відносин, що виникають у зв'язку з придбанням системним оператором допоміжних послуг у постачальників допоміжних послуг»;

«допоміжні послуги — послуги, визначені цим Законом та правилами ринку, які системний оператор закуповує у постачальників допоміжних послуг для забезпечення сталої і надійної роботи об'єднаної енергетичної системи України та якості електричної енергії відповідно до встановлених стандартів».

Таким чином, пункти 7–10 надають можливість здійснення замовниками закупівель продуктів електроенергії та допоміжних послуг виключно в межах регулювання Закону України «Про засади функціонування ринку електричної енергії України» без застосування конкурентних видів закупівель.

[Читайте також «Як сформувавши вимоги тендерної документації з урахуванням заборони зазначення мінімальної межі ціни учасника процедури».](#)

Закупівлі замовників в окремих сферах, що стосуються природного газу, як винятки з Закону

Щодо здійснення закупівлі без застосування Закону замовниками в окремих сферах господарювання відповідно до пунктів 11–13 частини 6 статті 3 Закону:

11) природний газ, закупівля якого здійснюється оператором газотранспортної системи у замовника послуг транспортування в обсязі допущеного таким замовником позитивного добового небалансу;

Коментар. Оператор газотранспортної системи (Оператор ГТС) — суб'єкт господарювання, який на підставі ліцензії здійснює діяльність із транспортування природного газу газотранспортною системою на користь замовників.

12) природний газ, закупівля якого здійснюється замовником послуг транспортування в оператора газотранспортної системи в обсязі допущеного замовником негативного добового небалансу;

Коментар. Замовник послуг транспортування — юридична особа або фізична особа — підприємець, яка на підставі договору транспортування, укладеного з оператором газотранспортної системи, замовляє одну чи декілька складових послуг транспортування природного газу.

13) природний газ, закупівля якого здійснюється оператором газотранспортної системи, оператором газосховищ та операторами газорозподільних систем для забезпечення власної господарської діяльності (у тому числі для власних виробничо-технічних потреб, покриття витрат та виробничо-технологічних витрат, вчинення балансуєчих дій) відповідно до Закону України «Про ринок природного газу», кодексу газотранспортної системи, кодексу газосховищ та кодексу газорозподільних систем, за умови що такі закупівлі здійснюються на товарних біржах, діяльність яких регулюється законом, що визначає правові умови створення та функціонування (діяльності) товарних бірж, та які відповідають вимогам кодексу газотранспортної системи.

Запровадження здійснення закупівлі без застосування Закону замовниками в окремих сферах господарювання відповідно до пунктів 11–13 частини 6 статті 3 Закону сприяє підвищенню ліквідності, розвитку оптового ринку короткострокових стандартизованих продуктів при придбанні природного газу для балансування системи, покриття власних

виробничо-технічних потреб та технологічних витрат.

За потреби користуйтеся [шпаргалкою щодо визначення предмета закупівлі](#) та читайте:

[«Що робити, якщо використали обсягів більше, ніж визначено договором про закупівлю?»](#);

[«Переваги закупівлі природного газу в Prozorro Market»](#).